

Vraaggesprek met Peter Tom Jones in Werelddelen: "Naar een ethiek van verbondenheid"

Vraaggesprek met Peter Tom Jones (1973), burgerlijk ingenieur Milieukunde, doctor in de Materiaalkunde en momenteel als postdoctoraal onderzoeker werkzaam aan de Universiteit van Leuven. Het boek 'Terra Incognita' (*), waarvan recent een tweede editie verscheen, vormde de aanleiding tot dit interview.

Het boek dat u ongeveer een jaar geleden uitbracht en dat inmiddels zijn tweede druk beleeft, heet 'Terra Incognita'. Wat heeft u met deze titel willen uitdrukken?

Vandaag bevinden we ons, ecologisch gezien, in een toestand zonder enige gelijkenis in de geschiedenis van de planeet. Een voorbeeld. Gedurende de laatste 650.000 jaar heeft de CO₂-concentratie geschommeld tussen minima van 180 en maxima van 280 deeltjes per miljoen. Vandaag ligt die concentratie met 380 deeltjes per miljoen ver buiten de natuurlijke wisselvalligheid, een menselijke verstoring van formaat. Een ander voorbeeld is de snelheid van het uitsterven van de diverse levensvormen, die de aarde kent; die is momenteel 1000 maal groter dan de natuurlijke uitstervingsnelheid. De verstoring van de natuurlijke cycli, waar we op dit moment door de invloed van de mens mee te maken hebben is zo groot, dat het moeilijk wordt om betrouwbare voorspellingen te doen over wat er in de toekomst precies zal gaan gebeuren met het ecosysteem aarde. We begeven ons dus op onbekend gebied, op Terra Incognita. Op klimaatvlak is de toestand van de planeet zeer ernstig. Want het staat nu al zo goed als vast dat de eerste kritische grens - een gemiddelde temperatuurstijging van 2°C - overschreden zal worden. Maar laat dit geen reden zijn om de zaak dan maar op z'n beloop te laten. Hoe verder de temperatuurstijging de 2°C-grens achter zich laat, hoe groter de kans op zeer ontwrichtende klimaatgevolgen. Bij een temperatuurstijging van 3°C zouden volgens sommige wetenschappelijke modellen tegen 2080 alleen al ongeveer 3,5 miljard mensen geconfronteerd worden met waterschaarste.

Wat zijn volgens u de belangrijkste redenen waardoor het zover is kunnen komen?

De oorzaken zijn complex en meervoudig, maar als er één oorzaak moet worden uitgekozen, dan is het wel het westerse ontwikkelingsmodel, waarbij men op alle mogelijke manieren probeert om het productie- en consumptieniveau aan te wakkeren. Juist dat model wordt vandaag naar de rest van de wereld geëxporteerd, terwijl een westers consumptieniveau voor de hele mensheid de draagkracht van de aarde verre te boven gaat. Kijken we bijvoorbeeld naar een meetlat als de ecologische voetafdruk. Die geeft een ruwe schatting van de relatie tussen menselijke milieudruk en de capaciteit van de natuur om die op te vangen. Deze voetafdruk is feitelijk een onderschatting, maar zelfs dan nog ligt de totale mondiale voetafdruk nu al ongeveer 25% boven het duurzame draagvlak van de aarde. En zelfs in deze situatie slaagt men er niet in om te voorzien in de basisbehoeften van ongeveer de helft van de wereldbevolking! Daarenboven is een minderheid van slechts 25% van de wereldbevolking verantwoordelijk voor maar liefst 75% van de milieudruk. Het ecologisch probleem is dus tegelijkertijd een sociaal probleem, een probleem van ongelijke verdeling. De rijke consumenten - hier en elders - nemen de beperkte milieuruimte van andere mensen in en plegen op die manier roofbouw op toekomstige generaties.

Å

In 'het Klimaatboek',(**) dat onlangs uitkwam, lezen we: "Klimaatwetenschappers luiden al ettelijke jaren de alarmbel. De tijd is nu gekomen om de grote sprong voorwaarts te wagen: van weten naar handelen." Wilt u houdt deze sprong volgens u in essentie nog tegen?

Er is een grote kloof tussen milieubewustzijn enerzijds en milieuvriendelijk gedrag anderzijds. Het milieubesef, dat er is en dat behoorlijk is gegroeid met de film van Al Gore, wordt om allerlei redenen bijna niet vertaald in concrete veranderingen richting duurzame consumptiepatronen. Er zijn structurele, objectieve barrières in de vorm van gebrekkige alternatieven en financiële drempels. Denk b.v. aan een slecht functionerend openbaar vervoer, hoge prijzen voor biologisch-vegetarische voeding en groene energie. Het is absoluut noodzakelijk dat de overheid ervoor zorgt dat

duurzame alternatieven de hoofdstroom worden, door duurzaam gedrag te belonen en milieuvernietigende activiteiten te ontmoedigen. En er zijn meer subjectieve factoren in het geding. Een groot deel van ons gedrag wordt bepaald door onduurzame routines en gewoonten die zeer hardnekkig zijn. Denk maar aan onze autocultuur of onze vleesconsumptie. Een grote uitdaging zal zijn om deze te ontvriezen en te vervangen door meer duurzame consumptiepatronen.

In 'Terra Incognita' introduceert u de 'ecologische economie' als mogelijk alternatief. Wat moeten we ons daar bij voorstellen?

Laat ik starten met een verduidelijking van de milieueconomie, een stroming in de economie die gedeeltelijk samenvalt met de ecologische economie, maar er tegelijkertijd sterk mee verschilt. De milieueconomie zegt (terecht) dat ons huidige economisch marktsysteem faalt op het vlak van het milieu, met name omdat een aantal externe kosten, b.v. milieukosten, niet worden doorberekend in de prijzen van een product. Milieueconomen stellen dat je dit moet corrigeren; dan zal er een maatschappelijk evenwicht komen. Dit klinkt beter dan het in werkelijkheid is. Het is niet zo dat als de brandstofprijzen plotseling stijgen met 20% de totale uitstoot aan CO2 automatisch binnen een ecologisch duurzame schaal terecht komt. We moeten reëel blijven. De markt kan hier geen oplossing voor bieden. De markt kent geen ingebouwd mechanisme om tot een duurzame schaal te komen. Die respecteert bovendien alleen maar de koopkrachtige vraag; mensen zonder koopkracht tellen niet mee. Dat kan perverse gevolgen hebben. Als je de klassieke berekeningen immers consequent doortrekt, dan blijkt een mensenleven in een arm Afrikaans land veel minder waard te zijn dan een mensenleven in een rijk land. Lawrence Summers, een voormalig topeconoom van de Wereldbank, stelde dat het Zuiden 'anderzand' is en dat het hoog tijd werd dat de vuilste economie van het Noorden zouden worden overgeplaatst naar het Zuiden. Een amorele uitspraak, die wellicht niet gedeeld wordt door de meeste economen, maar die aantoont waartoe de rechtlijnige doortrekking van dit soort ideeën kan leiden.

De ecologische economie stelt dat marktmechanismen soms wel een rol kunnen spelen, maar dat de markt toch vooral politiek omkaderd moet worden. Belangrijk is de 'gordel' waarin de economische problemen - de ecologische schaal van de economie, de verdelingskwesatie en de toewijzing van productiefactoren - worden aangepakt. Prioritair is de toelaatbare schaal, de ecologisch duurzame schaal, die moet worden vastgelegd en gehandhaafd. Dat moet gebeuren door overheden, zowel nationale als supranationale. Bij een mondiaal probleem als de opwarming van de aarde moet de ecologisch duurzame schaal op mondiaal niveau vastgelegd worden, b.v. door de Verenigde Naties. Voor andere soorten milieuproblemen, die meer regionaal van aard zijn, moet dan, in overeenstemming met het probleem, een schaal worden berekend die opgelegd kan worden door een lokale of regionale overheid. Als de toelaatbare schaal eenmaal vastligt, moet er gezorgd worden voor een zo rechtvaardig mogelijke verdeling van de milieugebruiksruimte op basis van die schaal. Pas in derde instantie wordt er een beroep gedaan op de markt om de eerder opgelegde uitstootreductie zo 'kostenefficiënt' mogelijk te realiseren, bijvoorbeeld door reducties vooral door te voeren in bedrijven waar nog maar weinig is gebeurd op ecologisch vlak. Dat is de bedoeling van die marktmechanismen. Dat is heel wat anders dan blind ons lot te verbinden aan de 'vrije' markt.

In 'Terra Incognita' merkt u op: 'In een geldstelsel met een positieve rentevoet zal het marktprincipe de toekomst systematisch onderwaarderen'.

Inderdaad. Dat probleem hangt samen met ons monetair stelsel. Dat is gebaseerd op een positieve rentevoet. Stel dat men vandaag 'dure' maatregelen wil treffen om in de toekomst een positief milieu-effect te creëren. Om te beslissen of het economisch zinvol is die maatregel door te voeren, zal men de kosten en de baten van die investering met elkaar (monetair) willen vergelijken. Het toekomstig milieuvoordeel wordt in geld uitgedrukt en teruggerekend naar een bedrag vandaag, de zogenaamde contante waarde. Dit noemt men 'verdisconteren'. Als het verdisconteerde milieuvoordeel (dat pas in de toekomst tot uiting komt) kleiner uitvalt dan de economische kostprijs die vandaag zou moeten worden geïnvesteerd, dan zullen economen pleiten om nu niets te ondernemen. Omdat men werkt met een positieve rentevoet zal men de toekomst systematisch onderwaarderen. Dit leidt ertoe - de gelddeskundige Bernard Lietaer spreekt van een wereldbeeld met een 'bijziende bril' - dat het economische beleid de 'korte termijn' laat prevaleren. En dat is precies wat veel milieueconomen doen als ze kijken naar de economische zinvolheid van bijvoorbeeld stringente klimaatmaatregelen. Zeker als hoge rentepercentages worden gehanteerd, komt men tot de conclusie dat het weinig zin heeft om 'nu' actie te ondernemen. Laat toekomstige generaties die maatregelen maar uitvoeren, is de redenering. Sommige ecologische economen stellen daarom dat het beter is te kiezen voor een discontovoet van nul procent. Dan telt de toekomst van meet af aan 'sterk mee'. Dat is trouwens de grote uitdaging: hoe kan men langetermijndenken structureel in het geldstelsel inbouwen?

U bepleit ook 'een andere technologie'. Wat zouden de belangrijkste kenmerken daarvan moeten zijn? En kunt u enkele voorbeelden geven? Å Å Å

De belangrijkste criteria waaraan nieuwe technologieën moeten voldoen, is dat ze niet tegen of ten koste van de natuur, maar met de natuur werken. Ze moeten foutvriendelijk zijn. Als er iets mis loopt, mogen de gevolgen niet onomkeerbaar en dramatisch zijn. En technologieën moeten overzichtelijk en democratisch zijn. De kennis mag niet in handen blijven van een kleine elite en er moet democratische inspraak zijn in de ontwikkelingsfase zelf. Burgers en belangengroeperingen zouden bij de ontwikkeling moeten worden betrokken. Neem het gmo-debat (het debat over genetisch gemanipuleerde organismen, redactie): aan burgers en kleine boeren is nooit gevraagd wat ze er van dachten. Pas nadat de technologie al was ontwikkeld en aan de mensen opgedrongen, kwam de discussie op gang. En zelfs toen bleek dat de mensen er negatief op reageerden, bleef men ermee doorgaan.

Hät voorbeeld van een technologie die niet zacht en ecologisch inpasbaar is, niet foutvriendelijk en democratisch, is toch wel kernenergie. Op al deze criteria scoort deze technologie negatief. Men spreekt tegenwoordig over kernenergie alsof het om een wondermiddel gaat dat op een schone, goedkope manier eindeloos veel elektriciteit produceert. Maar als je kritisch kijkt, dan zie je dat na 50 jaar onderzoek, zwaar gesubsidieerd door de overheid, er nog steeds geen oplossing is gevonden voor het hoog radioactief afval, waarmee deze technologie gepaard gaat. Kernenergie is niet veilig voor de toekomst, is niet inpasbaar in de natuur. Toekomstige generaties worden opgezadeld met een probleem waar ze nooit verantwoordelijk voor zijn geweest. Verder is kernenergie zeer foutonvriendelijk. Als er iets misgaat, dan zijn de gevolgen meteen dramatisch. Dat deze technologie tenslotte technocratisch is en ondemocratisch, is vrij duidelijk omdat ze altijd een zeer hiërarchische structuur zal vergen.

Bij alternatieve energiesystemen denk ik aan een mix van verschillende vormen van hernieuwbare energiebronnen zoals zonne- en windenergie die decentraliseerbaar zijn en toegankelijk. Als in de loop van de komende decennia gekozen zou worden voor een gedecentraliseerd elektriciteitsnetwerk, dan zou elk huis - via de aanwending van zonne-energie, gekoppeld aan andere vormen van hernieuwbare energie - een leverancier van elektriciteit kunnen worden. Een ander voorbeeld is de kleinschalige familiale biologische landbouw die echt 'zacht' is in de zin dat ze wordt ingepast in natuurlijke cycli. Er wordt geen gebruik gemaakt van pesticiden en herbiciden, die voor een enorme CO2 uitstoot zorgen.

Volgens een recent FAO-rapport, Livestock's Long Shadow, is 18% van de uitstoot van broeikasgassen afkomstig van de veehouderij. De FAO verwacht dat de vleesproductie in 2050 zal verdubbelen t.o.v. nu. Een andere landbouw en een andere veeteelt zijn dus van wezenlijk belang.

De veesector is op dit moment inderdaad verantwoordelijk voor meer uitstoot van broeikasgassen dan alle transport wereldwijd samen! Ook zorgt de grootschalige veeteelt voor een enorme verspilling van grond, water en energie. De gevolgen daarvan zijn dramatisch voor het klimaat, voor de kleinschalige familiale landbouw, en uiteindelijk ook voor ons. Dus een andere landbouw: ja, zonder meer. Van een andere veeteelt ben ik geen voorstander. Ik ben vooral voor een afbouw van de veeteelt, met name van de grootschalige veeteelt. Het gemiddelde vleesconsumptieniveau van de huidige westerling is onmogelijk op wereldschaal te realiseren. Daarvoor is de aarde gewoon te klein. Alleen al om soja te produceren als veevoer voor onze koeien en varkens worden grote delen van het regenwoud gekapt! We zullen dus moeten nadenken over een afbouw van de vleesconsumptie.

En dan hebben we het nog niet gehad over het dreigende conflict op landbouwgebied vanwege het gebruik van grond en water voor biobrandstof. Enerzijds wordt vandaag tropisch regenwoud gekapt voor de productie van energiegewassen. Denk bijvoorbeeld aan de oliepalmen in Maleisië die industrieel worden omgezet tot biodiesel. Idem voor soja en bio-ethanol. Anderzijds wordt bestaande, voedselgerichte landbouwgrond omgevormd tot landbouwgrond voor energiegewassen. Met als gevolg dat de prijzen voor voedsel zullen stijgen en onbetaalbaar dreigen te worden voor de allerarmsten.

Zwart-wit gesteld staan we voor de vraag of we kiezen voor een conflictmodel dat zal uitmonden in een grootschalige aantasting van het klimaat met alle consequenties van dien, een gebrek aan grondstoffen en veel strijd om grond, water en energie, of voor een ander gedragspatroon zodat we de aarde leefbaar houden voor iedereen. Alleen al vanuit een verlicht eigenbelang zouden we moeten erkennen dat het fundamenteel anders moet.

U rondt uw boek af met een pleidooi voor 'een ethiek van verbondenheid'. Waar moeten we daarbij aan denken?

Volgens mij vormt deze ethiek van verbondenheid de sleutel tot een duurzame toekomst. Het mens- en wereldbeeld dat we nu zien, heeft een verwrongen kijk op mens en wereld. Het is een vorm van wat Koo van der Wal (*) 'scheidingsdenken' noemt. Alles wordt gescheiden. Mens en natuur, man en vrouw, mens en dier: alles wordt in termen van dualiteit geformuleerd. Daarmee krijg je een vervreemding, niet alleen tussen maar ook binnen mensen, en ten opzichte van de natuur.

Er is een verwrongen kijk gegroeid op vrijheid, vooral de vrijheid van het individu. Mensen moeten, aldus de liberale visie op vrijheid, zo weinig mogelijk door de staat of door andere mensen worden beperkt in hun doen en laten. Maar deze vrijheid van het individu is fundamenteel achterhaald in onze 'volle wereld'. Ecologisch gezien is het niet mogelijk deze vrijheid van het individu te veralgemenen naar alle mensen. De vrijheid van de een wordt dan immers de onvrijheid van de ander. We zullen dus een nieuwe vorm van ethiek moeten ontwikkelen en moeten leren om vanuit een nieuwe visie op verbondenheid te leven. We moeten gaan beseffen dat we onderling verbonden zijn en deel uitmaken van een groter geheel; dat de economie slechts een deelsysteem is, dat een gezond ecosysteem aarde nodig heeft om te kunnen functioneren. Om tot zo'n 'vrijheid samen met anderen' te komen, vergt een enorme inspanning. De uitdaging voor de 21ste eeuw is voor mij, dat we beseffen dat we in feite met allen in hetzelfde bootje zitten. Een bootje, dat momenteel fiks water aan het maken is.

Welke kronkel in ons denken over ontwikkeling heeft geleid tot de huidige problemen?

We zitten vast in het moderne mens- en wereldbeeld dat de wereld in zijn greep houdt. Op zich weten we wel dat dit niet duurzaam is. We worden er ook niet gelukkiger door. Onderzoek toont aan dat het subjectieve geluksgevoel in de westerse landen al lang niet meer toeneemt. We worden wel rijker en dikker, maar niet gelukkiger. Toch blijven we geloven in dit welvaartsmodel, omdat we denken dat er een rechtstreekse koppeling is tussen rijkdom en welzijn. Tegelijkertijd is er veel angst voor verandering. Daardoor blijven mensen tegen beter weten in vasthouden aan de geijkte patronen. Hoe we dat om moeten draaien? De milieusociologie geeft aan dat we niet alleen de push-argumentatie moeten ontwikkelen, over waarom de huidige situatie onhoudbaar is en we eruit weg willen, maar ook een geloofwaardige pull-argumentatie tot stand moeten brengen: wat kan ons aantrekken in een duurzamere samenleving en levenswijze? De 'pull' is nodig omdat de 'push' op zich onvoldoende is. Rationeel gezien is verder doen zoals we bezig zijn niet houdbaar. Helaas zijn mensen niet altijd even rationeel. Het is niet omdat de bewijzen inzake de milieugevaren die op ons afkomen overweldigend zijn, dat er automatisch iets verandert in het concrete gedrag van mensen. Vandaar dat veel milieusociologen meer en meer benadrukken dat we op zoek moeten naar een pull-argumentatie: wat trekt mensen aan in een ander consumentengedrag, in een andere visie op een duurzame toekomst? Laat zien dat de duurzame toekomst waar we het over hebben in feite heel aantrekkelijk is. Zo worden mensen als het ware vanzelf naar die nieuwe situatie toetrokken. We hoeven helemaal niet terug naar vroeger of drastisch in te leveren aan levenscomfort. We moeten op een andere manier naar de toekomst durven kijken. Er zijn veel voorbeelden van toekomstgerichte projecten die aantonen, dat veel van de vereiste daling van de milieudruk kan worden gerealiseerd door groene spijstechnologie met behoud van levenscomfort. Neem b.v. de technologie die nu al beschikbaar is op woninggebied. Men kan huizen zodanig goed isoleren dat er geen extra verwarming nodig is tijdens de winter en geen koeling of airco tijdens de zomer. Men kan ook een intern ventilatiesysteem aanbrengen met een warmtewisselaar waardoor in huizen voortdurend een goede luchtcirculatie is. Over de hele lijn bekeken is de milieudruk van zo'n 'passiefhuis' maar liefst 75% lager dan het gemiddelde huis dat vandaag wordt gebouwd en het heeft ook nog een veel hoger wooncomfort. We moeten meer van dit soort aansprekende beelden gaan gebruiken om mensen te overtuigen en meer doen om dit soort systemen effectief te verbeteren. Dat is van immens belang. Nochtans wil ik bij deze niet de indruk wekken dat we het gaan halen louter en alleen met technologie. Gedragswijzigingen blijven even essentieel.

In het 'Klimaatboek' geeft u ook een aantal voorbeelden.

Ja, we zijn gaan kijken hoe we de komende 45 jaar de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen in allerlei sectoren van de samenleving met 90% kunnen terugbrengen, via een combinatie van technologie en gedragswijzigingen. In een aantal sectoren, zoals op woninggebied en elektriciteitsvoorziening, is dat helemaal niet zo utopisch. Er zijn andere sectoren waarin zo'n reductie veel moeilijker te realiseren valt. Neem b.v. de mobiliteit. Er worden wel efficiëntere motoren ontwikkeld, maar als er op mondiaal niveau steeds meer auto's bijkomen - denk maar aan China en India waar het aantal auto's gigantisch toeneemt - en we tegelijkertijd meer kilometers gaan rijden, dan is het netto resultaat

negatief. Op dit gebied zal er dus echt een gedragsverandering moeten komen. De overheid heeft hier een zeer belangrijke rol te spelen door het juiste kader te creëren, maar ook het maatschappelijk middenveld - vakbonden, milieu- en consumentenorganisaties enz. - moet worden betrokken bij dergelijke veranderingsprocessen. Het gaat in feite om een omslag naar een totaal ander systeem.

Is een dergelijke omslag te realiseren met het huidige economische systeem?

Met de huidige vorm van aandeelhouderskapitalisme lijkt me dat absoluut niet evident. Het kortetermijndenken is o.m. ingegeven door het werken met kosten-batenanalyses met hoge discontovoeten - zit diep ingebakken in het huidige marktsysteem. Als iets op de korte termijn niet genoeg opbrengt, dan wordt er niet in geïnvesteerd. Ecologische duurzaamheid vereist evenwel een systeem waar langetermijndenken volledig is ingetogen in het economisch wezen. Dat is ook waarom we zijn gaan nadenken over geldsystemen. Een manier die we zien om langetermijndenken in te bouwen in het systeem, is te werken met een nul- of zelfs negatieve rente. Dat noemt men *déjà vu*. Dan krijg je een heel andere dynamiek. Langetermijndenken wordt dan gepromoot en kortetermijndenken afgestraft. Dit neemt niet weg dat er zelfs binnen het huidige economisch systeem heel wat te realiseren valt op milieuvlak. Evidente zaken die vandaag amper gebeuren. Denk bijvoorbeeld aan een verregaande uitbouw van hernieuwbare energie, massale investeringen op het vlak van energiebesparing in de woningsector, strenge productnormen voor privéwagens en elektronica enz. Laten we daar alvast mee beginnen in afwachting van de noodzakelijke transitie naar een ecologische economie.

Wat kunnen individuele mensen doen om bij te dragen aan de grote sprong voorwaarts?

Voor ik deze vraag beantwoord, wil ik allereerst benadrukken dat we in de huidige samenleving te maken hebben met een hoofdstroom die de verkeerde richting uitgaat. Tegen die stroom ingaan, kost veel energie, dus op basis van alleen een tegenstroom van individuele mensen komen we er niet.

De manier om effectief van richting te veranderen, is om de hoofdstroom om te buigen zodat vanzelf meer mensen meegaan in het nieuwe systeem. De vraag is of de overheid hiervoor durft te kiezen als niet tegelijkertijd genoeg mensen hierop aandringen en hun gedrag veranderen. In feite is er een wisselwerking nodig.

Wat individuele mensen kunnen doen, is stemmen op politieke partijen die durven te kiezen voor een ecologische omslag. Ze kunnen zich ook aansluiten bij een organisatie, die actief is op het gebied van duurzame ontwikkeling en rechtvaardige globalisering. Het is belangrijk om niet alleen te staan. En dan is er natuurlijk het eigen gedrag. Ik zou willen zeggen: probeer consequent te zijn in wat je zegt en doet. Durf je in te zetten voor een lokaal voedselteam, kies voor regionaal geproduceerd voedsel. Verminder je vleesconsumptie. Kies zoveel mogelijk voor biologische producten. Zorg ervoor dat je je woning ecologisch verantwoord renoveert. Of, als je een nieuw huis bouwt, dat je met de best beschikbare technologie werkt. Kies meer voor openbaar vervoer en de fiets. Kijk kritisch naar je vlieggedrag. In Het Klimaatboek hanteerden we het voorbeeld van een tiendaagse vliegreis vanuit Europa naar de Seychellen. De milieu-impact van zo'n reis is even groot als het totale eerlijke aandeel van een persoon per jaar. Met zo'n reis heb je dus je hele aandeel voor een heel jaar al opgebruikt! Er bestaan oplossingen voor dit type van problemen. Zo pleiten ecologische economen o.a. voor een (nationaal of Europees) systeem van individuele vliegquota. Iedereen zou per jaar een gelijk aantal vliegtuigkilometers toegewezen krijgen. Het plafond (totale aantal quota) moet daarbij uiteraard ecologisch duurzaam zijn. Wil je meer vliegen dan je eerlijke aandeel, dan zal je vliegtuigkilometers moeten gaan kopen bij iemand die ze niet of minder gebruikt. Op die manier worden mensen die niet of minder vliegen beloond. Dat is veel socialer dan een systeem waarbij men via milieutaksen de prijs verhoogt. In dat geval komt men immers in een situatie terecht waar de rijken massaal blijven vervuilen omdat ze het kunnen betalen. De armen vallen uit de boot.

Bent u optimistisch over de toekomst?

In zekere zin wel ja: de ecologische omslag waarvoor we staan, is mogelijk. Het kan! De technologische kennis bestaat reeds en kan nog verder ontwikkeld worden. De noodzakelijke economische en sociale instrumenten zijn bekend. We moeten alleen de politieke en persoonlijke moed opbrengen om massaal te kiezen voor dit verhaal.

Waar aan ontleent u uw motivatie en inspiratie om met uw werk door te gaan?

Wel, enkele ingrijpende gebeurtenissen in het verleden hebben mij veranderd. In 1998 ben ik met een mensenrechtendelegatie meegereisd naar Turks Koerdistan. Daar heb ik een enorme ellende gezien. Ik heb toen tegen mezelf gezegd: Je kunt niet langer doen alsof je niets gezien hebt. Je moet politiek actief worden. In 2001 was ik in Genua. Tijdens de protesten van de andersglobalistenbeweging was ik dichtbij de plaats waar één van de demonstranten, Carlo Giuliani, werd gedood. Er ging een schokgolf door de menigte. Ook daar stelde ik vast: je moet iets doen. Als je niets doet met je kennis, dan word je depressief. Als je niet gelooft in een betere wereld en je probeert alles te verdringen, dan slaat dat vroeg of laat als een boemerang op jezelf terug en word je ziek. Dus je kunt maar beter positief blijven denken. En dan, misschien wel het belangrijkste: ik ben zojuist vader geworden van een dochtertje. Dat plaatst de dingen meteen in een ander perspectief. Met zo'n pasgeboren kindje in je armen wordt de term 'toekomstige generaties' wel heel concreet. Vandaag kiezen voor een kind, te midden van alle ecologische en sociale uitdagingen, getuigt in wezen van een optimistische toekomstvisie.

John Habets & Henk Gloudemans

(*) Terra Incognita, Globalisering, ecologie en rechtvaardige duurzaamheid. Peter Tom Jones & Roger Jacobs, (GINKGO peer review reeks, Academia Press, Gent, 2006/2007)

(**) Het klimaatboek: Pleidooi voor een ecologische omslag. Els Keytsman & Peter Tom Jones (EPO, 2007)

(***) B. Lietaer, Het geld van de toekomst, een nieuwe visie op welzijn, werk en een humanere wereld (Forum, Amsterdam, 2001)

Het boek "Terra Incognita",

van Peter Tom Jones & Roger Jacobs

is in de boekhandel verkrijgbaar

of via <http://www.bol.com/>

646 pagina's

Prijs 28 euro

ISBN 9789038210971